

POSTANOWIENIE

Dnia 19 września 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Romualda Spyt

w sprawie z odwołania K. K.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w O.
o prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 19 września 2018 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonej od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]
z dnia 23 maja 2017 r., sygn. akt III AUa [...],

**odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania
i odstępuje od obciążania odwołującej się kosztami zastępstwa
procesowego strony przeciwnej wywołanymi wniesieniem
skargi kasacyjnej.**

UZASADNIENIE

K. K. wniosła skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 23 maja 2017 r., zarzucając naruszenie przepisów prawa materialnego, przez jego niewłaściwe zastosowanie oraz naruszenie przepisów postępowania, które miało istotny wpływ na wynik sprawy, a mianowicie: 1. art. 290 § 1 k.p.c., przez nieprzeprowadzenie przez Sąd odwoławczy dowodu z opinii instytutu naukowego lub naukowo - badawczego i zaniechanie podjęcia w tym zakresie odpowiedniej inicjatywy, przysługującej Sądowi, na mocy upoważnienia ustawowego w sytuacji, gdy: a) Sąd odwoławczy (w następstwie sugestii wyrażonej w opinii uzupełniającej, wydanej przez biegłą B. M. - na podstawie której następnie zapadło rozstrzygnięcie

w sprawie oraz na skutek wniosków dowodowych zgłaszanych w apelacji i pismach procesowych, a także z uwagi na rozbieżne opinie biegłych sądowych z zakresu okulistyki) zauważył konieczność przeprowadzenia tego dowodu, o czym świadczy zwrócenie się do Uniwersytetu Medycznego w W. ze stosownym pismem, a co jednoznacznie potwierdza, że w kontekście przedmiotowej sprawy konieczne było uzyskanie opinii wydanej przez ośrodek o wyższej referencyjności, posiadający szczególnie wysoki stopień przygotowania praktycznego i teoretycznego, z wykorzystaniem najnowszych badań naukowych, celem usunięcia ujawnionych sprzeczności i niejasności, w szczególności ze względu na występowanie u skarżącej bardzo rzadkiej choroby oczu - nietypowej jaskry, zaników nerwów wzrokowych; b) z treści wskazanego przepisu wynika, że sąd może zażądać opinii odpowiedniego instytutu naukowego lub naukowo - badawczego, co w sposób jednoznaczny wskazuje, że Sąd nie zastosował przewidzianej ustawą formy żądania, co miało wpływ na odmowę dokonania przez Uniwersytet Medyczny w W. (oraz pozostałe szpitale uniwersyteckie i kliniki okulistyczne) podjęcia się sporządzenia opinii w sprawie; c) biegła B. M., zarówno w opinii uzupełniającej, jak i na rozprawie apelacyjnej stwierdziła, że skarżąca powinna zostać przebadana przez ośrodek o wyższej referencyjności, bowiem nie jest ona w stanie określić stopnia uszkodzenia nerwów wzrokowych w latach 2005 - 2006; powyższe w sposób jednoznaczny potwierdza, że w przedmiotowej sprawie winien wypowiedzieć się instytut naukowy lub naukowo - badawczy, natomiast sporządzona przez biegłą opinia nie może stanowić podstawy do orzekania z uwagi na to, że pozbawiona jest waloru pewności i stanowczości zawartych w niej tez; d) przeprowadzenie dowodu z opinii instytutu naukowego lub naukowo badawczego było konieczne ze względu na to, że postępowanie dowodowe nie doprowadziło do wyjaśnienia istotnych okoliczności sprawy, co w konsekwencji skutkowało naruszeniem prawa skarżącej do rzetelnego procesu, wynikającego z art. 6 ust. 1 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka; 2. art. 286 k.p.c. w zw. z art. 289 k.p.c., art. 271 § 1 k.p.c., art. 235 § 1 k.p.c. w związku z art. 227 k.p.c. i art. 391 § 1 k.p.c., przez zaniechanie wezwania na rozprawę biegłej I. B., celem złożenia ustnych wyjaśnień do opinii w sytuacji, gdy: a) w przypadku zażądania przez stronę złożenia przez biegłego takich wyjaśnień, uprawnienie sądu wynikające z art. 286 k.p.c.

staje się jego obowiązkiem, a nadto konieczność wezwania biegłej wynika z zasady bezpośredniości w zakresie przeprowadzania postępowania dowodowego;

b) istotne okoliczności przedmiotowej sprawy nie zostały wyjaśnione, a zawarte w opinii biegłej I. B. wnioski - zestawione ze zgromadzoną dokumentacją medyczną oraz pozostałym materiałem dowodowym - wymagały złożenia przez biegłą wyjaśnień, a także odniesienia się do zastrzeżeń strony zgłoszonych w apelacji i pismach procesowych, co w konsekwencji skutkowało naruszeniem prawa skarżącej do rzetelnego procesu, wynikającego z art. 6 ust. 1 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka; 3. art. 289 k.p.c. w związku z art. 271 § 1 i 391 § 1 k.p.c., przez uniemożliwienie pełnomocnikowi zadania pytań wezwanej na rozprawę biegłej B. M. w zakresie, w jakim było to niezbędne dla ustalenia okoliczności niniejszej sprawy, w szczególności usunięcia wątpliwości, niejasności i sprzeczności, które ujawniły się w opinii, w zestawieniu ze zgromadzoną dokumentacją medyczną oraz pozostałym materiałem dowodowym zebrany w sprawie, co jest sprzeczne z prawem do rzetelnego procesu sądowego, wynikającym z art. 6 ust. 1 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka; 4. art. 217 § 3 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c., przez oddalenie wniosków dowodowych składanych przez stronę skarżącą w apelacji oraz kolejnych pismach procesowych w sytuacji, gdy inicjatywy strony nie można uznać za zmierzającą do spowodowania zwłoki w rozpoznaniu sprawy, natomiast okoliczności sporne, na wyjaśnienie których były powoływane, nie zostały w toku przedmiotowego postępowania dostatecznie wyjaśnione, w szczególności: a) oddalenie wniosku dowodowego w przedmiocie zwrócenia się do Uniwersytetu Medycznego w W. - jako podmiotu fachowego - z zapytaniem, jakie inne jednostki naukowo - medyczne posiadają stosowne kwalifikacje do podjęcia się sporządzenia opinii medycznej; b) oddalenie wniosku dowodowego o wezwanie na rozprawę biegłej I. B., celem złożenia przez biegłą ustnych wyjaśnień do sporządzonej opinii w kontekście zarzutów stawianych w apelacji, rozbieżności opinii biegłej I. B. z opinią biegłej O. B., przeprowadzoną przed Sądem pierwszej instancji oraz w kontekście wynikłych na etapie postępowania odwoławczego niejasności i sprzeczności ze zgromadzonym materiałem dowodowym; c) oddalenie przez Sąd Apelacyjny wniosku o przeprowadzenie dowodu z opinii instytutu naukowego lub naukowo -

badawczego, co w konsekwencji skutkowało naruszeniem prawa skarżącej do rzetelnego procesu, wynikającego z art. 6 ust. 1 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka. 5. art. 227 k.p.c. w zw. z art. 382 k.p.c. w związku z art. 391 k.p.c., przez niewyjaśnienie wszystkich istotnych okoliczności, mających znaczenie dla rozstrzygnięcia przedmiotowej sprawy, co stanowi konsekwencję nieuwzględnienia przez Sąd odwoławczy wniosku (zawartego w apelacji oraz następnych pismach procesowych) o dopuszczenie dowodu z opinii instytutu naukowego lub naukowo badawczego, na okoliczność ustalenia daty powstania u skarżącej niezdolności do pracy w sytuacji, gdy przeprowadzenie zgłoszonego dowodu miało na celu ustalenie stanu faktycznego sprawy, a tym samym wyjaśnienie istotnych jej aspektów - w szczególności w kontekście dowodów w postaci opinii biegłej O. B., prywatnej opinii biegłej D. P. i prywatnego zaświadczenia biegłego J. J.. W ocenie skarżącej, spowodowało to naruszenie przez Sąd odwoławczy przepisów prawa materialnego, polegającego na ich niewłaściwym zastosowaniu (do niewystarczająco ustalonego stanu faktycznego), a mianowicie: a) art. 57 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2017 r., poz. 1270 ze zm.; dalej ustawa emerytalna), przez nieprzyznanie K. K. renty w sytuacji, gdy przed 24 czerwca 2007 r. była niezdolna do pracy i spełniała łącznie wszystkie przewidziane ustawowo przesłanki; b) art. 14 ust. 2 ustawy emerytalnej, przez nieprawidłowe ustalenie daty powstania niezdolności do pracy jako 31 grudnia 2007 r. oraz nieprawidłowe ustalenie, że częściowa niezdolność do pracy powstała w okresie po 23 czerwca 2007 r. a przed 4 czerwca 2013 r. (data powstania całkowitej niezdolności do pracy), w sytuacji, gdy częściowa niezdolność do pracy powstała przed 24 czerwca 2007 r.

Skarżąca wniosła o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, ponieważ istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości, a mianowicie: art. 290 § 1 k.p.c. w zakresie, w jakim określa on uprawnienie sądu do zażądania opinii odpowiedniego instytutu naukowego lub naukowo badawczego, tj.: a) czy użyte w cytowany przepisie sformułowanie „zażądać” ma charakter bezwzględny i kategoryczny, tj. czy sąd, uznając konieczność przeprowadzenia dowodu z opinii odpowiedniego instytutu, winien zwrócić się do danej jednostki w formie żądania i zlecić sporządzenie opinii; b) czy instytut naukowy lub naukowo -

badawczy ma prawo odmówić sporządzenia opinii na potrzeby konkretnej sprawy; 2. a także ze względu na jej oczywistą zasadność – „w trybie art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.”.

W uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca stwierdziła, że jest ona oczywiście zasadna. Ponadto, w ocenie strony skarżącej, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących wątpliwości, stanowiących problem nowy i dotychczas niewyjaśniony w orzecznictwie Sądu Najwyższego, w związku z czym istnieje konieczność udzielenia odpowiedzi na pytania w przedmiocie uprawnienia Sądu do zażądania opinii odpowiedniego instytutu naukowego lub naukowo - badawczego, tj.: a) czy użyte w cytowany przepisie sformułowanie „zażądać” ma charakter bezwzględny i kategoryczny, tj. czy Sąd, uznając konieczność przeprowadzenia dowodu z opinii odpowiedniego instytutu, winien zwrócić się do danej jednostki w formie żądania i zlecić sporządzenie opinii; b) czy instytut naukowy lub naukowo - badawczy ma prawo odmówić sporządzenia opinii na potrzeby konkretnej sprawy.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. wniósł o odmowę przyjęcia jej do rozpoznania, ewentualnie o jej oddalenie i zasądzenie na swoją rzecz kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Wstępnie trzeba przypomnieć, że ograniczenia dopuszczalności wnoszenia skargi kasacyjnej wynikają z konstytucyjnej roli Sądu Najwyższego w systemie organów wymiaru sprawiedliwości. Zgodnie bowiem z art. 1 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 23 listopada 2002 r. o Sądzie Najwyższym (jednolity tekst: Dz.U. z 2016 r., poz. 1254 ze zm.), rolą tego Sądu w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości pozostaje zapewnienie w ramach nadzoru zgodności z prawem oraz jednolitości orzecznictwa sądów powszechnych i wojskowych przez rozpoznawanie kasacji oraz innych środków odwoławczych, podejmowanie uchwał rozstrzygających zagadnienia prawne i rozstrzyganie innych spraw określonych w ustawach. Skarga kasacyjna nie jest więc (kolejnym) środkiem zaskarżenia przysługującym od

każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, z uwagi na przeważający w jej charakterze element interesu publicznego. Służy ona kontroli prawidłowości stosowania prawa, nie będąc instrumentem weryfikacji trafności ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego orzeczenia, gdy się weźmie nadto pod uwagę, że Konstytucja w art. 177 ust. 1 gwarantuje jedynie dwuinstancyjne postępowanie. Ewentualna możliwość dalszego postępowania, w tym postępowania przed Sądem Najwyższym, stanowi uprawnienie dodatkowe, które może zostać obwarowane szczególnymi przesłankami, w tym określonymi w art. 398⁹ § 1 k.p.c.

Stosownie do art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4).

Niniejsza skarga kasacyjna w zakresie wniosku o przyjęcie jej do rozpoznania nie czyni zadość wymaganiom stawianym temu nadzwyczajnemu środkowi prawnemu.

Jeśli wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, jak w rozpoznawanej sprawie, wskazuje na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, to w uzasadnieniu tego wniosku (sporządzonym odrębnie od uzasadnienia podstaw kasacyjnych) powinno zostać sformułowane zagadnienie prawne oraz przedstawione argumenty prawne, które wykażą możliwość różnorodnej oceny zawartego w nim problemu. Zgodnie ze stanowiskiem wyrażonym w judykaturze, skarżący ma w tym zakresie obowiązek wywiedzenia i uzasadnienia występującego w sprawie problemu prawnego w sposób zbliżony do tego, jaki jest przyjęty przy przedstawianiu zagadnienia prawnego przez sąd odwoławczy na podstawie art. 390 k.p.c. Chodzi więc o przedstawienie wyraźnych wątpliwości co do określonego przepisu (normy) lub zespołu przepisów (norm), albo szerzej i bardziej ogólnie - wątpliwości co do pewnego uregulowania prawnego (instytucji prawnej). Z przedstawionego przez wnoszącego skargę istotnego zagadnienia prawnego musi jednak wynikać, jaki jest konkretny problem prawny, na czym polegają istotne wątpliwości (na przykład interpretacyjne), na czym polega

rozbieżność w orzecznictwie i jakich kwestii owa niejednolitość dotyczy. Sformułowane zagadnienie winno zatem odwoływać się w sposób generalny i abstrakcyjny do treści przepisu, który nie podlega jednoznacznej wykładni, a którego wyjaśnienie przez Sąd Najwyższy przyczyni się do rozwoju jurysprudencji i prawa pozytywnego (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 4 lutego 2000 r., sygn. akt II CZ 178/99, OSNC 2000 nr 7-8, poz. 147, z dnia 16 kwietnia 2008 r., I CZ 11/08, LEX nr 393883). Skarżąca wymagań tych nie spełniła, gdyż ograniczyła się do sformułowania pytań przytoczonych na wstępie, nie popierając ich żadnym wywodem jurydycznym, który przekonałby Sąd Najwyższy, że w rzeczywistości istnieją poważne wątpliwości interpretacyjne na tle wykładni i zastosowania powołanych przepisów.

Odnosząc się do przesłanki określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., należy zauważyć, że w świetle utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego wynika ona zwykle z oczywistego, widocznego *prima facie* naruszenia przepisów prawa polegającego na sprzeczności wykładni lub stosowania prawa z jego brzmieniem lub powszechnie przyjętymi regułami interpretacji. Nie chodzi zatem o takie naruszenie prawa, które może stanowić podstawę skargi w rozumieniu art. 398⁴ k.p.c., lecz o naruszenie kwalifikowane (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 26 lutego 2008 r., II UK 317/07, LEX nr 453107, z dnia 25 lutego 2008 r., I UK 339/07, LEX nr 453109, z dnia 26 lutego 2001 r., I PKN 15/01, OSNAPIUS 2002 nr 20, poz. 494, z dnia 17 października 2001 r., I PKN 157/01, OSNP 2003 nr 18, poz. 437, z dnia 8 marca 2002 r., I PKN 341/01, OSNP 2004 nr 6, poz. 100, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 stycznia 2008 r., I UK 218/07, LEX nr 375616). Jeżeli więc przesłanką wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania miałyby być okoliczność, że skarga jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁴ § 1 w związku z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.), skarżący powinien w uzasadnieniu wniosku zawrzeć wywód prawny wskazujący, w czym wyraża się ta „oczywistość” i przedstawić argumenty na poparcie tego twierdzenia, koncentrując się na wykazaniu kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającej na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274).

Skarżąca nie tylko nie przedstawiła osobnego wyводу wykazującego kwalifikowaną postać przepisów prawa, ale przede wszystkim nie określiła przepisów, których zarzut ten miałby dotyczyć. W art. 398⁴ § 2 k.p.c. wśród istotnych wymagań skargi kasacyjnej ustawodawca wymienił obowiązek złożenia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie. Wymóg ten wiąże się z tzw. przedsądem, polegającym między innymi na możliwości odmowy przez Sąd Najwyższy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c.), a jego spełnienie powinno przybrać postać wyodrębnionego wyводу prawnego, w którym skarżący wykaże, jakie występujące w sprawie okoliczności pozwalają na uwzględnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania i jednocześnie uzasadnieniu, dlaczego odpowiadają one ustawowemu katalogowi przesłanek. Ustawodawca nieprzypadkowo, konstruując wymagania skargi kasacyjnej, wyodrębnił w oddzielnych przepisach art. 398⁴ k.p.c. obowiązek przytoczenia podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia (§ 1) i obowiązek przedstawienia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienia (§ 2). Chodzi zatem o dwa odrębne, kreatywne elementy skargi kasacyjnej, które spełniają określone cele i podlegają ocenie Sądu Najwyższego, na różnych etapach postępowania kasacyjnego. Wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie podlegają analizie na etapie przedsądu, natomiast przytoczone podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie oceniane są dopiero po przyjęciu skargi do rozpoznania, w trakcie jej merytorycznego rozpoznawania. Oba te elementy muszą być więc przez skarżącego wyodrębnione, oddzielnie przedstawione i uzasadnione, a dla spełnienia wymogu z art. 398⁴ § 2 k.p.c. nie wystarczy odwołanie się do podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia, bo choć dla obu tych przesłanek argumenty mogą być podobne, to Sąd Najwyższy w ramach przedsądu bada tylko wskazane w skardze okoliczności uzasadniające przyjęcie jej do rozpoznania, nie analizuje zaś podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia. Skarga kasacyjna powinna być tak zredagowana i skonstruowana, aby Sąd Najwyższy nie musiał poszukiwać w uzasadnieniu jej podstaw pozostałych elementów konstrukcyjnych skargi, ani tym bardziej się ich domyślać. Skarga kasacyjna jest wszak szczególnym środkiem zaskarżenia, realizującym przede wszystkim interes publiczny, polegający na usuwaniu rozbieżności w orzecznictwie sądów powszechnych oraz na

wspomaganiu rozwoju prawa, zatem uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania powinno koncentrować się na wykazaniu, iż takie okoliczności w sprawie zachodzą (postanowienia: Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 2008 r., II UK 246/07, LEX nr 449007, z dnia 10 marca 2008 r., III UK 4/08, LEX nr 459291, z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08, LEX nr 404134 i z dnia 19 czerwca 2008 r., II UZ 18/08, LEX nr 406392).

Sąd Najwyższy dostrzega także, że zarzuty naruszenia przepisów postępowania są tego rodzaju, że ich ocena nie jest możliwa bez szczegółowej i wnikliwej analizy obszernego postępowania dowodowego, bowiem dopiero ona dałby odpowiedź, czy konieczne było uzupełnienie postępowania dowodowego w kierunku wskazywanym przez skarżącą. To zaś jednoznacznie wskazuje, że uchybienia te (o ile rzeczywiście miały miejsce) nie mogą mieć charakteru kwalifikowanego.

Skarżąca nie zdołała zatem wykazać, że zachodzi potrzeba rozpoznania jej skargi przez Sąd Najwyższy, wobec czego z mocy art. 398⁹ k.p.c., należało postanowić jak w sentencji.